

УДК 336.6

ББК 65.26

Дмитровська В.С.

**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ
ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: 0342752351,
e-mail: inst@pu.if.ua

Анотація. Успіх підприємницької діяльності знаходиться в безпосередній залежності від стану фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. Пошук необхідних ресурсів для функціонування підприємств вимагає, насамперед, звернення до аналізу складових їх фінансової бази. У статті здійснено уточнення соціально-економічної сутності фінансових ресурсів підприємств, наведена їх класифікація за відповідними ознаками та визначено особливості формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання в умовах мінливої економіки в контексті сталого розвитку економіки держави.

Ключові слова: фінансові ресурси, капітал, грошові фонди, сталий розвиток.

Dmytrovska V.S.

**FORMATION OF FINANCIAL RESOURCES OF ENTERPRISES IN CONDITIONS
OF FINANCIAL INSTABILITY**

Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University,
Ministry of Education and Science of
Ukraine,
Department of finance,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 0342752391,
e-mail: inst@pu.if.ua

Abstract. The success of entrepreneurial activity depends on the state of the financial resources of the entity and the choice of the strategy of financial resources forming. In the article the specification of socio-economic nature of the financial resources of enterprises is analyzed and proved, their classification under the relevant characteristics and peculiarities of the financial resources formation of businesses in a rapidly changing economy in the context of sustainable economic state development are given.

Keywords: financial resources, assets, cash funds, sustainable development.

Вступ. Посилення демократичних засад суспільства, закріплення умов вільної конкуренції на ринках збуту, поглиблення диференціації між регіонами щодо фінансових ресурсів, еволюція функцій сучасної держави у бік зменшення централізованого забезпечення створили сталі передумови фінансової децентралізації на всіх рівнях. Фінансова децентралізація пов'язана з розмежуванням функцій і компетенцій щодо надання суспільних послуг, ефективним розподілом фінансових ресурсів між суб'єктами економічних відносин для забезпечення цих послуг. На сучасному етапі в зв'язку з гострим дефіцитом фінансових ресурсів, скороченням

бюджетного фінансування, незначною здатністю підприємств до самофінансування, зниженням частки банківських кредитів у джерелах фінансування підприємств проблема вишукування інвестиційних ресурсів та формування джерел фінансування виходить на перший план, тому що їх наявність є визначальним фактором економічного зростання. Виробничо-господарська діяльність підприємств починається з формування фінансових ресурсів, які створюють передумови для стабільного процесу виробництва та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Постановка завдання. Успішний соціально-економічний розвиток України на шляху ринкових перетворень можливий лише за умови ефективного функціонування підприємств, яке в свою чергу істотно залежить від наявності у підприємства необхідної кількості фінансових ресурсів. Саме завдяки достатньому фінансовому забезпеченню господарської діяльності, вірному вибору способів та джерел мобілізації фінансових ресурсів та визначення найоптимальніших напрямів їх використання досягається зростання доходів підприємства. Отже, можна стверджувати, що успіх підприємницької діяльності знаходиться в безпосередній залежності від стану фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та вибору стратегії їх мобілізації. Фінансові ресурси виступають одним із найбільш важливих для забезпечення діяльності суб'єктів господарювання видом ресурсів. Значущість фінансових ресурсів у фінансово-господарській діяльності підприємства зумовлюється здатністю фінансових ресурсів швидко трансформуватися у матеріальні, нематеріальні, технологічні, інноваційні та інші види ресурсів. На жаль, слід констатувати, що сьогодні вітчизняні підприємства найчастіше обмежені у виборі фінансових ресурсів через їх недоступність, при цьому власних джерел коштів виявляється недостатньо і використовуються вони не завжди ефективно. Отже, слід зазначити, що однією з найважливіших проблем, з якою стикаються вітчизняні суб'єкти господарювання в умовах українського сьогодення, є недостатня ефективність організації управління їх фінансовими ресурсами. У свою чергу, окреслена проблема зумовлює наявність в економіці України численної кількості збиткових, малорентабельних або неплатоспроможних господарюючих суб'єктів. Пошук необхідних ресурсів для функціонування підприємств вимагає, насамперед, звернення до аналізу складових їх фінансової бази.

Результати. Вивчення літературних джерел з проблем управління фінансовими ресурсами показало, що вагомий внесок та значні пропозиції теоретико-методичного та практичного характеру у вивчення означеної проблематики внесли такі відомі вчені дослідники, як Т. В. Безбородова [1], М. М. Бердар [2], М. Д. Білик, І. О. Бланк, Л. Д. Буряк, Д. В. Ванькович [3], О. Д. Василик, А. І. Даниленко, С. Д. Джерелейко [4], А. Г. Загородній, В. К. Сенчагов, С. Я. Огородник, В. М. Опарін, К. В. Павлюк, А. М. Поддєрьогін, О. Р. Романенко, В. М. Федосов, Н. В. Хрущ [5] та інші. У той же час у різноманітних наукових джерелах, на наш погляд, недостатньо освітленим є розгляд сучасних методів, які можуть ефективно застосовуватися для ефективного управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств.

На думку В. П. Кудряшова, фінансові ресурси – це сукупність фондів, які беруть участь у забезпеченні діяльності суб'єктів і здійснюють обіг у грошовій формі. Фінансові ресурси завжди знаходяться у власності тих чи інших суб'єктів і використовуються для вирішення поставлених задач. На думку О. Д. Данілова та Д. М. Серебрянського, фінансові ресурси – це грошові фонди фінансової системи, які створюються в результаті економічної та фінансової діяльності в процесі створення та розподілу валового національного продукту за певний період і використовуються для забезпечення безперебійного функціонування та розвитку народного господарства

(макрорівень) [1]. Таким чином, до фінансових ресурсів слід відносити сукупність коштів, які знаходяться в розпорядженні держави, муніципальних утворень, окремих суб'єктів господарювання та домогосподарств (населення), що призначені для фінансування розширеного відтворення та виконання різноманітних фінансових зобов'язань. Відзначимо, що фінансові ресурси використовуються на всіх етапах операційного циклу суб'єктів господарювання, а також здійснюють забезпечення та обслуговування інвестиційної та фінансової діяльності. Фінансові ресурси підприємства поділяють на власні, позичені та залучені. Власні фінансові надходження можуть формуватися в результаті внутрішніх грошових потоків у вигляді чистого доходу від звичайної і надзвичайної діяльності та зовнішніх – вкладів засновників (акціонерів), цільових надходжень, безоплатної фінансової допомоги.

Слід зазначити, що загальний розмір чистого доходу суттєво не змінює величину власного капіталу підприємства, оскільки в частині фонду заміщення відтворює його, а в частині чистого прибутку – примножує. Залучені кошти підприємство отримує як відстрочку платежу за окремими видами зобов'язань: перед господарськими партнерами, засновниками, працівниками, бюджетом, державними цільовими фондами тощо. Ці засоби не є реальними грошовими надходженнями, але це конкретна вартість, якою підприємство продовжує користуватись ще протягом певного періоду, вона забезпечує кругообіг і приносить доход. Такі кошти, зазвичай, не обтяжують підприємство додатковою платою за їх користування, проте, надмірне застосування цього джерела погіршує ділову репутацію підприємства. Позичені кошти підприємство отримує у вигляді позик фінансово-кредитних установ або на фінансовому ринку. Вони надаються на конкретний строк, носять цільовий характер витрачання і за їх користування підприємство зобов'язане здійснювати певну плату кредитору. Ці кошти обтяжують позичальника величиною нарахованої плати за кредит, але якщо прибутковість від такого фінансування перевищує рівень позичкового процента, їх використання є доцільним.

Ведення господарської діяльності на підприємстві вимагає відповідного фінансового забезпечення, тобто статутного капіталу, що утворюється з внесків засновників підприємства. Конкретні засоби утворення статутного капіталу залежать від організаційно-правової форми підприємства. При створенні підприємства статутний капітал використовується на придбання основних фондів і формування оборотних активів у розмірах, необхідних для ведення нормальної виробничо-господарської діяльності. Таким чином, початковий капітал інвестується у виробництво, в процесі якого створюється вартість, що виражається ціною реалізованої продукції. Після реалізації продукції вона приймає грошову форму – форму виручки від реалізації зроблених товарів, що надходить на розрахунковий рахунок підприємства. Виручка – це джерело відшкодування витрачених на виробництво продукції ресурсів та формування грошових фондів і фінансових резервів підприємства. В результаті використання виручки з неї виділяються якісно різні складові частини створеної вартості.

У національній економіці фінансові ресурси обслуговують усі сфери виробництва і розосереджені по відповідних галузях. Майже третина вкладеного в економіку капіталу обслуговує промислове виробництво (30,97–29,85%), біля 45 % його відсотків сконцентровано у торгівлі, побутових послугах і підприємствах, які обслуговують операції з нерухомістю. Наразі, сільське господарство – галузь, яка є центральним елементом продовольчої безпеки держави, її сировинною базою і джерелом багатьох видів експортної продукції, використовує лише близько 4 % фінансових ресурсів, які сформовані підприємствами України.

За даними Державного комітету статистики аналіз тенденцій обсягу та структури фінансових ресурсів підприємств за видами економічної діяльності свідчить про помітне зростання вартості вкладеного капіталу в усі сфери економіки. Водночас, слід відмітити пріоритетність інвестування в напрямі розширення вартості підприємств, які займаються операціями з нерухомістю, оскільки їх частка серед фінансування інших підприємств зростає на 4 п. п. За даними Державного комітету статистики в 2016 році у сільському господарству України в загальній частині фінансових ресурсів власні фінансові ресурси склали 50,9% або 160657,4 тис. грн., залучені і позичені 49,1% або 155083 тис. грн. Порівнюючи відповідні дані 2015 року слід зазначити, що у 2016 році спостерігається збільшення власних фінансових ресурсів на 12603,2 тис. грн. залучених і позичених на 27888,6 тис. грн. Власний і позиковий капітал підприємства, з одного боку, формує фінансові ресурси підприємства і бере участь у фінансуванні їх активів, з іншого боку, він являє собою зобов'язання (довгострокові і короткострокові) перед конкретними власниками – державою, юридичними і фізичними особами.

На сучасному етапі економіка України перебувають у стані фінансової нестабільності. Структурні, міжгалузеві диспропорції, що накопичилися в національному господарстві впродовж останнього часу вкрай негативно впливають на розвиток господарства та промисловості України. Нині сільське господарство потребує масштабного й ефективного інвестиційного забезпечення. Проте власні, залучені та позикові інвестиційні джерела товаровиробників недостатні для забезпечення їх потреб. Іноземні інвестиції в аграрний сектор економіки залучаються в обмежених обсягах, а їх частка в загальних вкладеннях поки що незначна. Протягом 2015 року до агропромислового комплексу України було залучено 2692,4 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій. З них 1792,1 млн. дол. США (4,7%) вкладено у 769 підприємств харчової та переробної промисловості та 836,3 млн. дол. США (2,2%) у 668 сільськогосподарських підприємств. Приріст іноземного капіталу за 2015 рік становив 71 млн. дол. США, що в 3,4 рази менше, ніж в до кризовий період 2008 року. При цьому інвестиційні вкладення у харчову промисловість досягли 1858,7 млн. дол. США, що на 30,3 млн. дол. США більше рівня 2015 року.

Власні кошти товаровиробників у структурі інвестицій в основний капітал сільського господарства становили 70%, кредити – 23%, кошти державного бюджету – 2%, інші джерела – 5% [4, с. 5]. Головним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал сільськогосподарського виробництва, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 62,4% капіталовкладень. Частка залучених і запозичених коштів, у тому числі кредитів банків та інших позик, коштів іноземних інвесторів, у залучених обсягах капіталовкладень становила 16,1%. За рахунок державного та місцевих бюджетів здійснено 6,8% інвестицій в основний капітал. Обсяг прямих іноземних інвестицій в сільське, лісове і рибне господарство України станом на кінець першого півріччя 2016 року зменшився на 104,1 млн. дол. США (13,4%) – до 672,5 млн. дол. порівняно з обсягом інвестицій на початок року [6, с. 276]. З 2013 року по 2016 рік спостерігався стрімкий ріст капітальних інвестицій у сільське господарство України. Сума інвестицій становила 189060,6 млрд. грн. у 2016 році та 367728,0 млрд. грн. у 2015 році. Це є наслідком зменшення прибутковості аграрного виробництва і погіршення умов доступу до кредитних ресурсів [3, с. 8]. Це свідчить, що сьогодні інвестиції в розвиток аграрного сектора за рахунок усіх джерел фінансування не забезпечують навіть простого відтворення основних засобів. Сільськогосподарські підприємства відчувають гостру нестачу коштів для оновлення матеріально технічної бази, що уповільнює її розвиток. Сільськогосподарська галузь є не досить привабливою як для вітчизняних, так і для закордонних інвесторів. Цьому сприяє низка факторів, а саме: критичний знос

основних засобів сільськогосподарських підприємств, нестабільна економічна та політична ситуація в країні, високий рівень інфляції тощо. Формування сприятливого інвестиційного клімату, збільшення обсягів інвестицій стане передумовою поступового відновлення економічного зростання країни. Проблема інвестиційного забезпечення розвитку галузі є найбільш гострою серед малих і середніх сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарствах. Досягнення позитивних зрушень у цьому напрямі найбільшою мірою залежить від використання місцевих можливостей інвестиційного забезпечення. Однак такі можливості в більшості регіонів і територій обмежені. Тому проблема інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства і села набуває масштабності. Разом з очевидним впливом політичної та макроекономічної ситуації на рішення інвестора впливають також перманентні пропозиції Мінфіну щодо перегляду системи оподаткування в АПК, а також випадки продовження тиску силових інстанцій в реальний бізнес. З метою забезпечення ефективного управління формування фінансових ресурсів на підприємстві повинна розроблятися зазвичай спеціальна фінансова політика, що направлена на залучення власних фінансових ресурсів із різних джерел згідно з потребами його розвитку у майбутньому періоді. Для процвітання сільськогосподарське підприємство повинно правильно визначити основні цілі управління, формування та використання фінансових ресурсів, а саме: виявити основні джерела формування капіталу та визначити наслідки їх змін для фінансової стійкості підприємства, визначити договірні та фінансові обмеження розпорядження поточним (чистим) і нерозподіленим прибутком, оцінити пріоритетність прав на отримання дивідендів;

Висновки. Правильне формування власних фінансових ресурсів та залучення вітчизняних та закордонних інвестицій не можуть миттєво зробити галузь привабливою для інвесторів, але допоможуть стабілізувати нинішнє становище сільськогосподарських та промислових підприємств, поліпшити їх фінансово-виробничі показники та закласти надійний фундамент для ефективної діяльності в сфері інвестування взагалі та капітального інвестування господарства України зокрема.

1. Абрамова І. В. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємств / І. В. Абрамова, Л.В. Никончик // Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону: матеріали дев'ятої міжфакультетської науково-практичної конференції молодих вчених, 22 травня 2013 р. – Житомир : Вид-во “Житомирський національний агроекологічний університет”, 2013. – С. 246–249.
2. Дем'янюк І. В. Економічна та облікова сутність необоротних активів, їх класифікація / І.В. Дем'янюк // Наукові читання – 2014. – Житомир : Вид-во “Житомирський національний агроекологічний університет”, 2014. – Т.3 – С. 61–66.
3. Дем'янюк І. В. Управлінський аналіз як функція управління підприємницької діяльності. / І.В. Дем'янюк // Науковий журнал ВФЕУ “Регіональна бізнес-економіка та управління”, 2014. – Вінниця: Вид - во “Вінницький фінансово - економічний університет”, 2014.
4. Дема Д.І. Необхідність посилення контрольної функції бухгалтерського обліку в оподаткуванні суб'єктів малого бізнесу // Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (26 лютого 2015 р., м.Київ). – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2015. – С. 491–494.
5. Дорохова Л. М. Стратегічні напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств / Л. М. Дорохова, Н. О. Куровська // Продуктивність агропромислового виробництва. – 2014. – № 25. – С. 8–13.
6. Дорохова Л.М. Сучасні тенденції формування фінансових ресурсів аграрних підприємств // Наукові читання. – 2014. – Житомир : Вид-во “ЖНАЕУ”, 2014. – Т.3. – С.47–50.
7. Лимар О.Ф. Податкове регулювання діяльності малих підприємств / О.Ф. Лимар // Фінансова політика в аграрному секторі економіки: матеріали Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції (м. Житомир, 14-16 жовтня 2014 р.). – Житомир : Вид-во “Житомирський національний агроекологічний університет”, 2014. – С. 119–124.
8. Лимар О.Ф. Регіональні програми розвитку малого підприємництва як фактор підвищення ефективності їх діяльності / О.Ф. Лимар // Облік і фінанси. – 2014. – № 2 (64). – С.160–166.

9. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи : монографія / [І. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін.]; за ред. проф. Д. І. Дема. – Житомир : ЖНАЕУ, 2015. – 364 с.
10. Шевчук І.В. Вплив податкової політики на інвестиційні процеси в Україні // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2015. – № 1. – С. 160–170.

References

1. Abramova, I.V. "Essence and bases of functioning of the system of management of financial resources of enterprises." *Formation of the Strategy for Agrarian Sector Development in the Region: Materials of the Ninth Faculty Scientific-Practical Conference of Young Scientists (22 May 2013)*, Zhytomyr National Agroecological University, 2013, pp. 246-249.
2. Demianiuk, I.V. "The economic and accounting essence of non-current assets, their classification." *Scientific readings – 2014*, vol.3, 2014, pp.61 – 66.
3. Demianiuk, I.V. "Management analysis as a function of management of entrepreneurial activity." *Regional Business Economics and Management*, 2014.
4. Dema, D.I. "The need to strengthen the control function of accounting in the taxation of small business entities." *Development of accounting: theory, profession, interpersonal relations: a collection of materials IX International Scientific and Practical Conference (February 26, 2015)*, NSC "IAE", 2015, pp. 491-494.
5. Dorokhova, L. M., and N. O. Kurovska. "Strategic directions of improvement of management of financial resources of agrarian enterprises." *Productivity of agricultural production*, no. 25, 2014, pp. 8-13.
6. Dorohova, L. M. "Modern Trends in the Formation of Financial Resources of Agrarian Enterprises." *Scientific Readings – 2014*, vol. 3, 2014, pp.47-50.
7. Lyamar, O.F. "Tax regulation of small businesses." *Financial Policy in the Agrarian Sector of Economy: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference (October 14-16, 2014)*, Zhytomyr National Agroecological University, 2014, pp. 119-124.
8. Lyamar, O.F. "Regional programs for the development of small business as a factor in improving the efficiency of their activities." *Accounting and Finance*, no. 2 (64), 2014, pp. 160-166.
9. *Financial Policy in the Agrarian Sector of Economy: State and Prospects: monograph*. Edited by D.I. Demi, ZNAMEU, 2015.
10. Shevchuk, I.V. "Influence of the tax policy on investment processes in Ukraine." *Bulletin of the Zhytomyr National Agroecological University*, no. 1, 2015, pp. 160-170.

Рецензенти:

Пилипів Н.І. – д.е.н., професор, зав. кафедри теоретичної і прикладної економіки ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника";

Вербовська Л.С. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування ІФНТУНГ.

УДК 336.71 (477)

ББК 65.26

Мединська Т. В.¹, Боднарюк І. Л.², Крпельницька С. О.³

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ:

ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

¹Львівський торговельно-економічний університет,
кафедра фінансів, кредиту та страхування,
вул. Туган-Барановського, 10, м. Львів,
79005, Україна,
тел.: (0322)958552,
e-mail: kaf_finansiv@mail.ru

²Рівненська філія, Європейський університет,
кафедра економіки та менеджменту,
вул. Київська 64-б, м. Рівне,